

Utrikesutskottets betänkande

1980/81:16

om förmånlig kreditgivning till u-länder (prop. 1980/81:41)

Propositionen

Regeringen har i proposition 1980/81:41 föreslagit riksdagen att godkänna de riktlinjer för förmånlig kreditgivning till u-länder som förordas i propositionen.

Långfristiga krediter ingick i betydande omfattning i det svenska utvecklingsbiståndet under 1960-talet. Gåvoelementet i dessa krediter uppgick till 65 %. Koncentrationen av det svenska biståndet till mycket fattiga länder gjorde emellertid att det svenska biståndet utvecklades mot ett mer renodlat gåvobistånd samtidigt som andra länder behöll eller inrättade olika former av kreditgivning på förmånliga villkor.

Under senare år har u-ländernas betalningsunderskott mot utlandet snabbt ökat. För att klara dessa underskott har många u-länder – särskilt de rikare – måst förlita sig på kortfristig upplåning, ofta i form av leverantörs-krediter. De fattigare u-länderna har på grund av sin låga kreditvärdighet i mycket liten omfattning kunnat låna på de internationella kapitalmarknaderna.

Flertalet OECD-länder har under senare år tillgripit olika former av statliga subventioner för att höja den egna exportindustrins konkurrenskraft. U-länder erbjuds möjlighet att blanda en traditionell exportkredit med biståndsmedel för att göra kreditvillkoren förmånligare och mer konkurrenskraftiga. Detta har påtagligt påverkat konkurrensförhållandena i den internationella handeln.

De viktigaste kreditgivande OECD-länderna nådde i början av 1978 en överenskommelse att begränsa det statliga stödet vid exportkreditgivning till en viss nivå, den s. k. consensus-överenskommelsen. De kreditvillkor som angavs i denna överenskommelse blev snart normgivande. Sverige införde samma år ett på consensus-överenskommelsen baserat exportkreditsystem, för vilket AB Svensk Exportkredit (SEK) har huvudansvaret.

I Sverige har hittills inte funnits något system för att på ett enkelt sätt kombinera biståndsmedel med kommersiell exportkreditfinansiering. För att utreda frågan om Sverige borde införa ett system för förmånlig kreditgivning till u-länder för finansiering av import från Sverige tillsattes under våren 1979 en interdepartemental beredningsgrupp.

Arbetsgruppens rapport Blandade krediter – förmånlig kreditgivning i samband med svensk export till u-länder (Ds H 1980:3) förelåg i april 1980 och har därefter remissbehandlats. Rapporten är fogad som bilaga till propositionen.

Arbetsgruppens förslag baseras på kreditgivning via AB Svensk Export-

kredit. Genom användning av biståndsmedel kan förmånliga kreditvillkor medges, t. ex. i form av sänkt räntesats, förlängd återbetalningstid eller återbetalningsfri period i början av kreditens löptid. Säkerhet för givna krediter kommer i flertalet fall att bestå av exportkreditgarantier från exportkreditnämnden (EKN).

Förslaget från arbetsgruppen välkomnas av flertalet remissinstanser. Vissa remissorgan är emellertid tveksamma till ett system som samtidigt skall försöka tillgodose biståndspolitiska och exportfrämjande mål. Risken är stor, menar dessa instanser, att en sådan dubbel målsättning kan leda till att ingetdera målet uppfylls på ett ändamålsenligt och ekonomiskt rimligt sätt. Meningarna bland remissinstanserna är vidare delade i fråga om hur stora exporteffekterna blir av de föreslagna krediterna.

Regeringen gör i propositionen emellertid bedömningen att redan de biståndspolitiska skälen är tillräckliga för att införa ett system med förmånlig kreditgivning, detta särskilt som sådana krediter kan ge ett betydande antal u-länder möjlighet att mobilisera ökade resurser för sina utvecklingssträvanden.

Förmånliga u-landskrediter kan också ge svenska företag möjlighet att konkurrera på nya marknader och därmed också få positiva effekter för svensk export, heter det vidare i propositionen. Svenska offerter visar sig ofta konkurrenskraftiga i fråga om pris och kvalitet m. m. men däremot ej på kreditsidan. För ett u-land med begränsade finansiella resurser kan kreditkostnaden i många fall vara den avgörande faktorn vid valet mellan alternativa leverantörer. Förmånliga u-landskrediter kan också, enligt regeringens mening, fungera som en flexibel övergång från gåvobistånd till andra finansieringsformer i samband med avtrappning eller avveckling av gåvobistånd.

I propositionen föreslås att förmånliga krediter skall kunna komma i fråga för

- länder med vilka Sverige bedriver bredare samarbete,
- programländer för svenskt bilateralt bistånd, samt
- andra u-länder vars utvecklingspolitik ligger i linje med de svenska biståndspolitiska målsättningarna.

Krediterna bör endast utnyttjas för finansiering av sådan import från Sverige som ökar det mottagande u-landets betalningsförmåga eller har annan utvecklingsfrämjande effekt. De bör vidare avvägas noga så att krediterna utformas som ett komplement till det traditionella biståndet och avse projekt som inte rymms inom gåvobiståndet.

Redan nu har flera programländer möjlighet att använda en del av biståndet inom landramen, det s. k. importstödet, för att subventionera kommersiella exportkrediter. Enligt förslaget bör emellertid programländerna inte enbart vara hänvisade till att utnyttja importstödet inom landramen.

De förmånliga krediterna bör enligt propositionen vara bundna till

leveranser från Sverige. I första hand bör kapitalvaror, konsulttjänster och entreprenadarbeten komma i fråga. Transaktionerna bör vidare vara av viss storlek. Propositionen föreslår 5 milj. kr. som nedre gräns, utom vad gäller konsulttjänster där lägre belopp kan få ifrågakomma.

I samband med större investeringsprojekt kan det bli aktuellt med samfinansieringsarrangemang, där en förmånlig kredit från Sverige finansierar endast en del av en affär. Möjligheten till samfinansiering med utvecklingsbanker och fonder liksom med nordiska länder, exempelvis i samverkan med Nordiska investeringsbanken, bör särskilt uppmärksammas.

Förmånliga krediter till u-länder bör, som arbetsgruppen föreslagit, baseras på kreditgivning från SEK. De bör kunna utgå både i form av leverantörs- och köparkrediter.

De kostnader som uppstår utöver vad som täcks av SEK-systemet bör avräknas mot biståndsanslaget i form av ett nuvärdesbelopp baserat på 8 % diskonteringsränta. Beloppet överförs till statsbudgetens inkomstsida. Därutöver bör avräkningssystemet utformas så att den totala statsfinansiella kostnaden för kreditvillkoren avspeglas i avräkningsbeloppet.

I de flesta fall när finansiering i form av förmånliga krediter kan bli aktuell torde den svenske leverantören komma att ansöka om exportkreditgaranti. Regeringen utgår ifrån att EKN i merparten av fallen kommer att kunna lämna sådan garanti inom ramen för ordinarie garantisystem. I enstaka fall bör EKN likväl ha möjlighet att acceptera ett större risktagande än vad som medges inom ordinarie garantisystem.

De premiemedel som inflyter i samband med garantier där ett ökat risktagande har accepterats bör tillföras en särskild s. k. säkerhetsreserv, upprättad inom EKN enligt samma principer som för annan garantigivning. Utbetalningar p. g. a. skadefall på dessa garantier bör finansieras med medel från säkerhetsreserven. Är reserven ej tillräcklig bör, på samma sätt som vid annan garantigivning, tillfälliga dragningar kunna göras på den rörliga kredit som står till förfogande hos riksgäldskontoret för att förstärka EKN:s likviditet.

Nämnden bör årligen redovisa säkerhetsreservens storlek till regeringen. Skulle reserven då visa sig negativ bör EKN ha rätt till viss ersättning. Ersättningen kan utgå för gjorda utbetalningar antingen två år efter respektive obetald fordrans ursprungliga förfallodag eller efter det att multilateral skuldkonsolideringsöverenskommelse ingåtts. Även räntekostnader för sådana utbetalningar bör ersättas. Denna ersättning till EKN bör belasta anslaget för förmånliga u-landskrediter och utbetalas efter särskild framställning från EKN.

Samtliga remissinstanser tillstyrker förslaget att handläggning och beredning av ärenden rörande förmånliga u-landskrediter skall förläggas till befintliga institutioner. De föreslagna institutionerna, EKN och SEK, anses väl lämpade för uppgiften. Regeringen föreslår att EKN blir beslutande

organ för beviljande av förmånliga krediter till u-länder. Nämnden bör emellertid inhämta yttrande från den nyinrättade utbildningsberedningen angående vilka affärer som kan lämpa sig för sådan finansiering. I beredningens styrelse ingår representanter för utrikesdepartementet, social-, budget-, utbildnings-, handels- och industridepartementen samt SIDA. När beredningen behandlar frågor om förmånliga u-landskrediter bör den utökas med en representant för EKN. Beredningen yttrar sig över vilka länder som kan erhålla förmånliga krediter och kreditens förmånlighetsgrad med hänsyn till det aktuella projektets bedömda utvecklingseffekt. Yttrandet om förmånlighetsgrad bör utformas så att det medger flexibilitet och förhandlingsutrymme vad gäller de exakta kreditvillkoren.

Det bör vidare ankomma på utbildningsberedningen att fastställa hur prioritering av affärer skall göras inom ramen för angivna riktlinjer.

Ansökan om förmånliga u-landskrediter ställs till EKN. Det görs normalt av det intresserade svenska företaget. Om ett ärende initieras från annat håll bör exportörens intresse vara styrkt innan ärendet behandlas.

EKN kan även på eget initiativ, eller på begäran av utbildningsberedningen, ta upp ärenden rörande förmånliga u-landskrediter.

Avtal om förmånliga u-landskrediter kan om så anses önskvärt ingås på regeringsnivå mellan företrädare för Sverige och mottagande land. Officiella överenskommelser kan ha en allmänt goodwill-skapande effekt genom den publicitet de ges i vissa mottagande u-länder. Betydelsen av avtal på regeringsnivå varierar från land till land vilket givetvis bör beaktas på svensk sida. Eventuella regeringsavtal bör vara av övergripande natur och administrativt enkla att tillämpa. De kan ingås antingen separat eller i anslutning till s. k. samarbetsavtal. Den närmare formen får anpassas till de enskilda fallen.

Den totala statsfinansiella kostnaden för ett system med förmånliga u-landskrediter är svår att uppskatta eftersom den är avhängig av hur SEK:s upplåningskostnad utvecklar sig över tiden. Kreditvillkoren hos enskilda förmånliga krediter har också stor betydelse. Förmånlighetsgraden kan bestå av sänkt räntesats, förlängd återbetalningstid, återbetalningsfri period vid kredittidens början m. m. När SEK:s upplåningskostnad är hög blir kostnaden för förmånliga krediter större än när upplåningskostnaden är låg. Likaså stiger kostnaden när de förmånliga krediterna innehåller ett högt gåvoelement.

Mot denna bakgrund är det enligt propositionen svårt att ge några generella riktlinjer för hur kreditvillkoren bör vara utformade i de enskilda fallen. Hänsyn bör tas till mottagande lands ekonomiska utvecklingsnivå, typ av produkt eller projekt m. fl. faktorer. En riktlinje bör dock vara att högre gåvoelement kan beviljas fattigare eller mindre utvecklade u-länder om omständigheterna i övrigt är likartade.

Gåvoelementet i en förmånlig u-landskredit skall uppgå till minst 15 %, beräknat enligt DAC:s beräkningsnormer. Vid kreditgivning till fattigare

länder bör gåvoelementet ej understiga 25 %.

De exakta kreditvillkoren som kan erbjudas mottagaren får överenskommas mellan EKN, SEK och den svenske exportören.

För budgetåret 1980/81 har 60 milj. kr. anslagits för kostnader i samband med förmånliga u-landskrediter. Med en kreditgivning baserad på nuvarande SEK-system kan det totala kreditbeloppet beräknas omfatta mellan 300 och 600 milj. kr. under innevarande budgetår om gåvoelementet i de enskilda fallen ligger mellan 15 och 25 %. På årsbasis innebär detta en kreditvolym i storleksordningen 600 till 1 200 milj. kr., en betydande ökning av de lån som Sverige f. n. kan ställa till u-ländernas förfogande. Varje biståndskrona genererar 5 till 10 gånger sitt eget värde i kapitalflöde.

Systemet med förmånlig kreditgivning till u-länder bör på försöksbasis kunna träda i kraft så snart riksdagen fattat beslut därom. Det bör utvärderas senast efter två år.

Det ankommer på regeringen att ge erforderliga närmare instruktioner till EKN, SEK och utbildningsberedningen.

Tidigare riksdagsbehandling

I proposition 1977/78:155 om exportkreditfinansiering m. m. aviserade regeringen sin avsikt att utreda frågan om blandade krediter. Frågan berördes därefter av utrikesutskottet i dess betänkande 1978/79:1 i anledning av proposition 1977/78:135 om riktlinjer för internationellt utvecklingssamarbete m. m. Utskottet utgick i betänkandet från att utredningsarbetet i ärendet skulle ta vederbörlig hänsyn till de biståndspolitiska målsättningarna.

Även i budgetproposition 1979/80:100, bilaga 6, återkom regeringen till frågan om blandade krediter och förutskickade att ett förslag skulle föreläggas riksdagen under år 1980. Regeringen föreslog i budgetpropositionen att ett belopp på 60 milj. kr. skulle avsättas för användning till en del av den statliga subventioneringen av blandade krediter. Utskottet tillstyrkte denna medelsanvisning med en reservation (s) (UU 1979/80:20). Riksdagen godkände propositionen i denna del (rskr 1979/80:276).

Motioner

I motion 1980/81:141 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen beslutar

1. att med anledning av proposition 1980/81:41 hos regeringen hemställa om nytt förslag innebärande att förmånliga krediter till u-länderna icke belastar biståndsbudgeten,

2. att uttala att förmånliga krediter i första hand bör ges till de programländer som uppfyller de biståndspolitiska målsättningarna.

Motionärerna framhåller att de inget har att invända mot att handeln med

u-länderna utvidgas. Krediter för att stimulera exporten till u-länder bör emellertid inte belasta biståndsanslagen. Vidare bör förmånliga krediter endast ges till det svenska biståndets programländer.

I motion 1980/81:140 av Gertrud Sigurdsen m. fl. (s) hemställs att riksdagen beslutar

1. att avslå regeringens förslag i proposition 1980/81:41 om riktlinjer för förmånlig kreditgivning till u-länder,

2. att godkänna de riktlinjer för förmånlig kreditgivning till u-länder som kommer till uttryck i motionen,

3. att de 60 milj. kr. som finns anslagna för blandade krediter för budgetåret 1980/81 fördelas på mottagarländernas landprogram i huvudsak i enlighet med den länderfördelning som presenterades i motion 1979/80:1133,

4. att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om initiativ för att begränsa den internationella kreditkonkurrensen,

5. att hos regeringen anhålla om att behovet av ett exportpolitiskt motiverat system för blandade krediter prövas i samband med granskningen av exportkreditsystemet i dess helhet.

Motionärerna anser att regeringen i sitt förslag hamnat mellan två stolar. Den länderkrets som omfattas av systemet avgränsas till biståndsmottagarländerna eller de länder vars utvecklingspolitik ligger i linje med de svenska biståndspolitiska målsättningarna, samtidigt som regeringen bortser från de problem som svensk exportindustri kan ha på andra mer expansiva u-landsmarknader.

I stället föreslår motionärerna att subventionering av krediter till biståndsmottagarländerna görs med medel ur landramarna för de länder som så önskar. Om så sker behövs inget särskilt anslag för ändamålet, varför motionärerna yrkar att det belopp som redan tidigare avsatts för ändamålet fördelas på mottagarländer i enlighet med den länderfördelning som presenterades i motion 1979/80:1133.

Motionärerna önskar vidare att regeringen fortsatt driver frågan om en begränsning av den internationella kreditkonkurrensen.

Slutligen föreslår motionärerna att en prövning görs av hela det svenska exportkreditsystemet och att man därvid tar ställning till om creditsubventionering genom blandade krediter är motiverad från exportpolitiska synpunkter. Creditsubventionen i ett sådant nytt system skulle dock inte finansieras över biståndsanslaget.

Utskottet

Den u-landspolitiska diskussion som förts i Sverige under senare år har medfört en vidgad syn på våra förbindelser med u-länderna. Det ömsesidiga beroendet i relationerna mellan i-länder och u-länder har betonats. Det har

blivit uppenbart att en ekonomisk expansion i u-länderna också kan innebära en välbehövlig stimulans för i-länderna.

Det är mot denna bakgrund Sveriges biståndspolitik på senare tid fått nya dimensioner. Olika instrument för ett bredare u-landspolitiskt samarbete med u-länderna har skapats. Utförliga redogörelser härför har lämnats i de närmast gångna årens biståndspropositioner.

När Sverige utvecklat sina u-landspolitiska instrument har en förutsättning varit att de nya resursöverföringar som aktualiseras skall stå i samklang med de mål som gäller för biståndet i övrigt. Denna förutsättning har varit så mycket mer naturlig som det har varit biståndsmedel som tagits i anspråk även för dessa nya insatser.

Det system med förmånliga eller s. k. blandade krediter som regeringen nu föreslår är att betrakta som ett led i denna utveckling. Syftet är att med hjälp av biståndsfinansierade subventioner av exportkrediter mobilisera ökade resurser för utvecklingssträvanden. Enligt regeringen har de förmånliga krediterna huvudsakligen ett biståndssyfte. Redan de biståndspolitiska skälen är tillräckliga för att införa det föreslagna systemet, heter det i propositionen.

En ytterligare fördel är att förmånliga u-landskrediter kan ha positiva effekter för svensk export, på så sätt att de ger svenska företag bättre möjligheter att konkurrera på nya marknader.

Avsikten att ge de förmånliga krediterna en biståndspolitisk inriktning kommer bl. a. till uttryck i valet av länder som skall kunna komma i fråga för krediterna. Krediterna skall kunna gå till programländer, länder med vilka Sverige bedriver s. k. bredare samarbete samt andra u-länder vars utvecklingspolitik ligger i linje med de svenska biståndspolitiska målsättningarna. Detta är samma länderkriterier som gäller för Fonden för industriellt samarbete med u-länder (Swedfund).

Ett allmänt villkor är vidare att de förmånliga u-landskrediterna skall ha en utvecklingsfrämjande effekt.

Utskottet noterar regeringens avsikt att i valet av mottagarländer och projekttyp skapa garantier för att traditionella svenska biståndsprinciper blir tillgodosedda.

En bieffekt av systemet med förmånliga krediter förutses bli att svensk exportindustri skall kunna dra nytta av det. I arbetsgruppens utredning lades viss tonvikt vid denna exportfrämjande effekt under det att regeringen i sin bedömning snarare vill betrakta de kommersiella vinsterna med systemet som i och för sig eftersträvsvärda men ovissa till sin omfattning. Den exportfrämjande effekten av systemet skall främst uppnås genom att krediterna blir bundna till leveranser från Sverige. De varuslag som bör komma i fråga är kapitalvaror, konsulttjänster och entreprenadarbeten. Det är vidare tänkt att initiativet till utnyttjande av den föreslagna kreditmöjligheten skall tas av svenska företag. Dessa ställer sin ansökan till EKN, som blir beslutande organ för beviljande av förmånliga krediter. Om initiativ tas

från annat håll bör exportörens intresse vara styrkt innan ärendet behandlas.

I motion 140 hävdas att förslaget kommer att få föga betydelse på expansiva u-landsmarknader såvida inte ländervalskriterierna ges en orimligt vid tolkning samtidigt som nuvarande biståndsmottagare får se biståndets kvalitet minska genom en ökad bindingsgrad. Motionärerna förordar därför att regeringens förslag avslås och att i stället en möjlighet till förmånliga krediter öppnas för programländer och länder där biståndssamarbetet är under avveckling. Biståndsdelen av krediten bör i sådant fall tas ur vederbörande lands medelsram. Som en konsekvens härav föreslår motionärerna att det redan beviljade anslaget på 60 milj. kr. fördelas på vissa mottagarländers landramar.

Utskottet erinrar om att det redan i dag existerar en möjlighet för programländer att använda det s. k. importstödet inom landramen för att subventionera kommersiella exportkrediter. Denna möjlighet bör enligt regeringen ytterligare kunna tas till vara.

För de mottagarländer som inte förfogar över något importstöd har emellertid denna utväg inte stått till buds.

Sverige har i dag biståndssamarbete med betydligt fler länder än de programländer som är SIDA:s huvudsakliga verksamhetsfält. Ytterligare ett antal u-länder bedriver en utvecklingspolitik som i och för sig ligger i linje med de svenska biståndspolitiska målen. Med åtskilliga länder i denna relativt stora grupp har Sverige ett alltmer omfattande varuutbyte och ekonomiskt samarbete. Propositionens förslag syftar till att ge regeringen möjlighet att erbjuda dessa länder fördelaktiga kreditvillkor, till nytta för deras utvecklingsansträngningar och till fördel för det ömsesidiga ekonomiska samarbetet mellan dem och oss.

Av propositionen framgår att vissa remissinstanser ställt sig tveksamma till att beslut om länderval och krediterbudandenas förmånsgrad i utredningens förslag förlagts till ett organ – EKN – som inte har biståndsinriktning.

Regeringen har därför föreslagit att den nyinrättade utbildningsberedningen som nu handlägger frågor om s. k. bredare samarbete med u-länderna skall yttra sig "över vilka länder som kan erhålla förmånliga krediter och kreditens förmånlighetsgrad med hänsyn till det aktuella projektets bedömda utvecklingseffekt". I utbildningsberedningen ingår företrädare för SIDA.

Utskottet noterar att Sveriges biståndssamarbete med ett programland kan komma att handläggas av ytterligare en myndighet beroende på bistandsform. Den olägenhet som skulle kunna uppstå härav uppvägs emellertid av fördelen av att alla förmånliga krediter inom det föreslagna systemet handläggs av samma organ. Utskottet utgår från att biståndspolitiska synpunkter i tillräcklig grad beaktas i beslutsordningen för förmånliga krediter på samma sätt som sådana synpunkter varit avgörande för själva ländervalet. Som framgår av propositionen införs systemet dessutom på

försöksbasis och kommer att utvärderas senast efter två år.

Den av motionärerna föreslagna begränsningen av kreditmöjligheten till programländer och tidigare programländer skulle i praktiken medföra att som regel endast de länder som har importstöd i sin landram kan utnyttja en kreditmöjlighet.

Mot bakgrund av de u-landspolitiska motiveringar som framlagts för ett system med förmånliga krediter kan utskottet inte anse det rimligt att krediterna begränsas till programländerna, särskilt som de insatser som skall finansieras av krediterna är av en kommersiell natur som inte i genomförandestadiet förutsätts resa anspråk på den svenska biståndsmyndighetens programlandsresurser.

Med hänvisning till vad som ovan anförts avstyrker utskottet yrkandena 1, 2 och 3 i motion 140 samt yrkande 2 i vpk-motion 141.

I vpk-motion 141 hemställs också att kostnaden för de föreslagna krediterna inte skall belasta biståndsanslaget.

Som tidigare anförts har de föreslagna förmånliga krediterna en biståndspolitisk motivering. Val av förmånsländer och projekttyp har skett utifrån denna utgångspunkt. Det är enligt utskottets mening därför naturligt att en andel av subventionen bekostas av biståndsmedel. En motsvarande princip ligger bakom finansieringen av den av riksdagen godkända Swedfund.

Yrkande 1 i vpk-motionen avstyrks därför.

I yrkande 4 i motion 140 föreslås att regeringen tar initiativ till att begränsa den internationella kreditkonkurrensen.

Det har under lång tid varit en svensk strävan att begränsa den statsstödda kreditkonkurrensen. I de s. k. consensus-förhandlingarna inom OECD driver Sverige aktivt denna fråga. Framgångarna har dock hittills varit begränsade.

Slutligen föreslås i yrkande 5 i motion 140 att behovet av ett exportpolitiskt motiverat system för blandade krediter prövas i samband med granskningen av exportkreditsystemet i sin helhet. Bakgrunden är de problem som svensk exportindustri kan möta genom den internationella kreditkonkurrensen på de expansiva u-landsmarknader, som inte inbegrips i ett biståndspolitiskt motiverat system för förmånlig kreditgivning.

Detta är en vidare fråga som inte behandlats av den tidigare nämnda arbetsgruppen. Sedan i våras pågår emellertid en översyn av systemet för statsstödd exportkreditgivning genom AB Svensk Exportkredit under ledning av en särskild utredare. Arbetet beräknas vara avslutat innevarande år. Översynen kommer att ge underlag för en bedömning av behovet av statsstödda men icke biståndsfinansierade krediter bl. a. till u-länder. Utskottet anser det angeläget att frågan prövas av regeringen.

Syftet med yrkandena 4 och 5 i motion 140 får med det ovan anförda anses tillgodosett varför motionen får anses besvarad till denna del.

Utskottet hemställer att riksdagen

1. med bifall till proposition 1980/81:41 samt med avslag på motionerna 1980/81:140, yrkandena 1, 2 och 3, och 1980/81:141, godkänner de riktlinjer för förmånlig kreditgivning till u-länder som förordas i propositionen, samt
2. förklarar motion 1980/81:140, yrkandena 4 och 5, besvarad med vad utskottet anfört.

Stockholm den 4 december 1980

På utrikesutskottets vägnar

GERTRUD SIGURDSEN

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Gertrud Sigurdsen (s), Torsten Bengtson (c), Sture Palm (s), Georg Åberg (fp), Olle Göransson (s), Gunnel Jonäng (c), Per-Olof Strindberg (m), Sture Korpås (c), Carl Lidbom (s), Björn Molin (fp), Sten Sture Paterson (m), Axel Andersson (s), Maj-Lis Lööw (s), Barbro Nilsson (m) och Gunnar Ström (s).

Reservation

Gertrud Sigurdsen, Sture Palm, Olle Göransson, Carl Lidbom, Axel Andersson, Maj-Lis Lööw och Gunnar Ström (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "Det är mot denna bakgrund" och på s. 9 slutar med "avstyrks därför." bort ha följande lydelse:

Kraven på den svenska u-landspolitiken har därmed fått nya dimensioner. Samtidigt som biståndet måste behålla sin centrala roll för att främja ekonomisk utjämning, social rättvisa, ökat oberoende och en demokratisk utveckling behövs andra instrument för att fördjupa samarbetet med tredje världen. Det säger sig självt att sådana instrument bör utformas så att de inte skadar eller begränsar biståndssamarbetet.

Det är med denna utgångspunkt som utskottet ser med oro på de olika u-landspolitiska instrument som tillkommit under senare år. De har lämnat utrymme för en kommersialisering, som tidigare varit främmande för svenskt utvecklingssamarbete. Ett för dem utmärkande drag har varit att finansieringen skett med hjälp av biståndsanslagen samtidigt som de haft delvis andra mål för verksamheten och omfattat en vidare krets av u-länder än det direkta biståndet. Detta är också fallet med det system för förmånliga eller s. k. blandade krediter som regeringen nu föreslår.

Enligt regeringsförslaget skall således resurser – för 1980/81 60 milj. kr. – inom anslaget för bilateralt utvecklingssamarbete utnyttjas för subventioner-

ing av svenska exportkrediter till u-länder. Systemet skall omfatta samma obestämda men relativt vida länderkrets som gäller för Fonden för industriellt samarbete med u-länder (Swedfund). Enligt regeringen har de förmånliga krediterna huvudsakligen ett biståndssyfte. De avses emellertid också ha positiva effekter för svensk export så att de ger svenska företag bättre möjligheter att konkurrera på nya marknader.

Utskottet har anledning ifrågasätta om det föreslagna systemet tillgodoser vare sig bistånds- eller handelspolitiska krav. Sett ur biståndets synvinkel innebär förslaget en kvalitetsminskning genom att bindingsgraden höjs. De resurser som ställs till förfogande för samarbete med programländerna tenderar också att minska. Ett system för förmånlig kreditgivning till u-länder som motiveras av biståndspolitiska skäl och bygger på användningen av biståndsmedel, bör enligt utskottets uppfattning avgränsas till att omfatta programländer samt länder, med vilka biståndssamarbetet är under avveckling. Möjlighet bör föreligga för dessa länder att använda en del av biståndet för subventionering av exportkrediter från Sverige.

Biståndsdelen av krediten bör tas ur vederbörande mottagarlands landram. Genom att creditsubventioneringen på detta sätt införlivas som en del av landprogrammeringen kommer en prioritering automatiskt till stånd mellan olika användningar av de finansiella resurser, som Sverige ställt till förfogande för samarbetet. Detta fastställs i sedvanliga, årliga förhandlingar med varje mottagarland. Huruvida ett land tidigare till någon del utnyttjat landramen för importstöd eller ej blir därvid ovidkommande.

Eftersom de medel, som sålunda kan behövas för creditsubventioneringen, tas ur mottagarländernas landramar finner utskottet inget behov av en särskild anslagspost för detta ändamål. De 60 miljoner, som i årets budget finns avsatta för blandade krediter, bör därför fördelas på programländernas finansiella rammar.

Med det ovan anförda ansluter sig utskottet till vad som föreslagits i motion 140 och tillstyrker yrkandena 1, 2 och 3 i densamma. Därmed torde även syftet med vpk-motion 141 i huvudsak vara tillgodosett.

dels att utskottets hemställan i moment 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med bifall till motion 1980/81:140, yrkandena 1, 2 och 3, med anledning av motion 1980/81:141 och med avslag på proposition 1980/81:41 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför om förmånlig kreditgivning till u-länder.

